

ERDÉLY

HONISMERTETŐ FOLYÓIRAT.

1. szám
1892.

KIADJA AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET.

227. sz.
1910.

DR. BOKOR JÁNOS AZ E. K. E. BRASSÓVÁRMEGYEI OSZTÁLYÁNAK VOLT TITKÁRA.

Dr. Bokor János

1872—1910.

Csak néhány napja költözött a zágoni temetőbe *Bokor János dr.* Csendes, zajtalan volt halála, mint a milyen csendes és zajtalan volt élete. Mert nem szerette a lármás ünnepeltetést, kerülte a fel-tűnést, de annál lelkesebb, odaadóbb munkása volt az iskolának, az irodalomnak, a köznek és egyesületünknek.

Nem voltak zajos sikerei — hiszen a tudomány munkása volt, — nem is vágyott rájuk: érdeme annál több. Az ő szerény, a humanizmus szellemétől áthatott lelke következetes kitartással haladt kitűzött célja felé és ettől nem tudta őt eltéríteni törekeny testével folytatott örökös küzdelme. Betegeskedve is lelkesen tett eleget hívatásának, sőt az iskolán kívül is munkálkodott s a turistaság fejlesztésén burgólkodott.

Munkássága tiszteletet szerzett neki és jelleme miatt szerették. *Ember* volt a szó magyaros értelmében. És én úgy érzem, hogy róla emlékezve azok a banálissá lett frázisok, miket a nekrológ-író unosuntig elkoptatott, újakká, szépekké válnak. Mert igazak.

Dr. *Bokor* János 1872-ben a vas megyei Ivánegerszegen született. Küzdelmes, sokat hányatott ifjúságot élt át, szegénysége miatt küzködve a megélhetésért és folytonos harcban a betegséggel. A gimnázium elvégzése után papi pályára lépett, de e pályát betegeskedése miatt abban kellett hagynia. Beteg tüdejének gyógyítása végett Kneiphoz ment ki Németországba, onnan gyógyultán visszatérve Boszniába vetődött, majd Budapestre ment vasúti gyakornoknak. Ez volt az ő forrongási korszaka, de végre meglelte önmagát — ott hagyta a vasutat s beiratkozott a budapesti egyetem bölcsészeti karára.

Küzdelme a megélhetésért még egyre tartott, bár voltak jó-akaró pártfogói, akiknek végre sikerült a kiváló tehetségű fiatal embert az Eötvös-kollégiumba bejuttatni. Két évig volt tagja ennek az intézetnek, ahol széleskörű és sokoldalú műveltségének alapját megvetette.

1898-ban a brassai állami főreáliskolához nevezték ki tanárnak és ez időtől kezdve ebben az intézetben fejtett ki áldásos munkásságot. Mintaképe volt a tanárnak. Nagy nyelvismerete, világos értelme igazi lelki műveltséggel párosulva, az ifjúság hívatott tanítójává, nevelőjévé tették. Szerette pályáját, szerette az ifjúságot. „Olyan örömmel megyek az osztályomba“ — mondta egyszer

nekem az ő csendes mosolyával. A tanításban még betegsége sem gátolta s csak amikor már megrokkant testét alig bírta vonszolni, engedett a rábeszélésnek és csak akkor hagyta abba a tanítást, amikor már-már kihullt kezéből a világító szövetnek, mely annyi ifjú lélek sötétségét oszlatta szét.

Az iskolán kívül is az volt, aki az iskolán belül: tudós, tanár, aki szelleme kincseiből bőven juttatott másoknak. Már régebben lefordította Jordanes krónikáját, két évvel ezelőtt pedig Boccaccio Dekameronjának fordítását adta ki. Évekig dolgozott e művön, mely alaposságával a Boccaccio-irodalom egyik legkitünőbb munkája. Amilyen alapos tudósa volt a világirodalomnak, épen olyan megértője volt a művészetnek s a szünidőket Olaszország kék ege alatt az ókori és újabb művészet tanulmányozásának szentelte. A brassai közönségnek nem egyszer volt alkalma hallgatni ismeretterjesztő előadásait az ókori mesterekről vagy a középkor csodás alkotásairól. A meggyőződés erejével tudta éreztetni azokat a művészi szépségeket, melyek az ő lelkét annyira elbűvölték; ez a meggyőződés tette előadásait oly vonzókká, közvetlenekké.

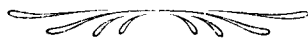
Amilyen szeretettel csüngött a művészetben, ép olyan bámúlója volt a művészet nagy mesterének, a természetnek. Napsugaras napokon mindig ott lehetett őt látni a brassai Fellegváron vagy Királyhegyen, amint gondolkodó arccal szemlélődve sétálgatott.

Az 1901-ik évben lépett tagjaink sorába és mindig hazafias odaadással és buzgósággal munkálkodott egyesületünk ügyeinek előbbrevitelén. Folyóiratunk is lelkes munkatársat vesztett el benne. Magvas és szakszerű cikkeit soha dagályossá nem váló valami sajátságos költői báj lengette át és tette közkedveltségűvé. A szó magasabb értelmében vett fáradhatatlan turista volt, azzal a határozott meggyőződéssel, hogy az erdélyi magyar turistaság nem egyszerű sport, hanem sürgős megoldásra váró magyar közművelődési feladatok szolgálata. Ez a meggyőződése fogadtatta el vele az E. K. E. brassai osztályának titkárságát is.

Mint ilyen többek között teljes odaadással és fáradhatatlanul buzgólkodott a nagyköhavasai menedékház felépítésén. És mily nagy volt öröme, midőn a ház felépült és át lehetett adni rendeltetésének. A megnyitó ünnepélyen már beteg, törődött testtel jelent meg, de örömtől sugárzott arca, látván mások örömét, hogy a nehéz munka befejeztetett. Nehány hét múlva, november hó 11-én élete virágában, 38 éves korában elragadta a kérlelhetetlen halál.

„Műved egész, — csak pályád töredék . . .“

Schenk Gyula.

Téli turistaság.

Irta : dr. Herrmann Antal

Itt van a tél. Az első hó pelyheit nemcsak a lírai költő szemével lehet nézni, hanem a turistaéval is. Még pedig nem lemondó, hanem tetterre vágyó tekintettel. A természet szint váltott. A tél a maga fehérségében nem kevésbé szép, mint az ősz tarkasága, a nyári mező aranszíne, a tavasz virulása. A természet most fehéren csillog, mint egy modern leányszoba. Az erdő olyan, mint egy japán cseresnyéskert teljes virágjában. A fehér hófedő nem rideg szemfedél, hanem ovó, sőt melengető takaró.

A természet nem halt meg, csak alszik. Szendergésében új bájokat, sajátos szépségeket rejteget. Meg is mutatja az avatottnak, aki kegyeletes merészséggel hatol titkaiba.

Mert a tél immár nem jelenti a turista-időszak végét, hanem egy új szakának kezdetét. A turistaság télen éppen olyan jogosult mint nyáron. Sőt talán még inkább. Télen a kirándulót nem bántja az út felszálló pora, a déli nap leszálló hősege. Nyáron a nem turista is a szabadban, vagy nyitott ablakú helyiségben tölti a nap egy részét. Leül legalább a kávéház előtti aszfalt oleándere mellé. De télen lehetőleg egészen a szobába zárkózik, szobáját pedig légmentesen elzárja a szabad levegőtől. Pedig a szabad és a zárt levegő közt télen is megvan az a különbség mint nyáron. Sőt talán még nagyobb. Mert nyáron több alkalom van a kiegyenlődésre. Télen is egészséges, üdítő, éltető a szabadban, kivált a hegyen a levegő, és romlott, fulasztó a szoba, a város zárt falai közt. Csakhogy télen nem érezzük úgy ezt a különbséget, mint nyáron. A városi ember el is van kényeztetve, puhulva; nem bírja a téli levegő edző, pezsdítő erejét. A magyar ember nyáron sem szereti a fáradsággal járó gyaloglást, annál kevésbé télen.

Eszembe jut egy téli életkép. Tavaly karácsony táján Erdélyben voltam egy nagyobb szász városban. Vasárnap délelőtt volt. A magyar arany-íjjáság tömegesen ott ült a főtéri füstös kávéház tükörablakai mögött, sápadtan, petyhüdtlen. Olvasgatta a Magyar Figarót és unottan tekintgetett ki az ajtónyi táblákon. Künt pedig a magyar hölgyek korzóztak flirtelve. Ölnyi átmérőjű kalapok alatt, arasznyi magassarkú kínai cipőkben tipegtek, testhez álló divatos vékony felöltőkben dideregtek, hogy a hideg pirja áttört a puder fehérségén. A tortúra-hatású mellfűzőben nem tudtak lélegzelni. De nyúlánkok voltak mint a szilfidek. Ugyanekkor egy másik csoport vonult át a piacon. Életkedvtől és erőtől duzzadó piros-pozsgás társaság. Előkelő szász ifjak és hajadonok, rendkívül kényelmes és könnyű, de jól védő dresszben. Vidáman, elfogulatlanul, nevetve diskuráltak. Talán gardedám sem volt köztük. Hátukon láb-szánkó (si) volt; a közeli hegységbe mentek, hogy egészséges, vidító, edző téli sportot gyakoroljanak.

Este némileg hasonló jelenséget láttam. Sötét kapualjakban székely cselédleányok nyihogtak káromkodó, ostromló bakáknak nem platonikus karjai között. A széles utca közepén pedig egy-egy kisebb csoport falusi szász leányzó és legény andalgott ildomosan, karöltve, de nemek szerint elkülönítve, és hal-kan kedélyes szász népdalokat dudoltak.

E jellemző jelenségek közt nemcsak néppszichológiai, hanem biológiai,

demografiai összefüggés is van. A tanuságok igazán tanulságosak a turistára nézve.

De megszólal a statisztikus. Konstatálja, hogy a magyar elem mégis gyarapodik, a szász elem mégis stagnál. Hát ez igaz. De talán az is igaz, hogy ha a magyar úgy élne, mint a szász, sokkalta jobban gyarapodnék. Ha pedig a szász úgy élne, mint a magyar, rég elpusztult volna egészen.

Minden művelt nemzet felismerte a téli turistaság nagy fontosságát és hasznát, rendkívüli kedvességét és érdekességét. Gondoskodnak, hogy minden társadalmi osztály részesüljön a téli sport legkülönbözőbb neméinek áldásai-ban és kellemességeiben. Nálunk jégpályája sincs minden városnak. A téli turistáskodás nagy ritkaság. S csak nagyon gazdagok engedhetik meg maguk-nak azt a luxust, hogy Tatra-Füreden kizárólagos társaságban üzzék a téli sport némely előkelő fajtáját.

A kenyérkeresetbéli téli erdőjárást vagy szabadban való munkát csak nem lehet turistaságnak tekinteni. A középosztály téli turistáskodása pedig inkább hanyatlott újabb időben. A gyerekek régebben télen is több időt töltöttek a szabadban. Edzettebbek voltak, nem féltették őket annyira, inkább is ráérttek. A felnőtteknél is több volt a szánkózás, a szánon való kirándulás falura, egyszerű házi bálókra és kedélyes disznótórra. Azóta elhanyagolt a falusi középirtokosság. Legfeljebb vasúton zónáznak el egy-egy vidéki ismerős látogatására. Az emberek a szobában szoronganak és esztelen fényűzésben rosszul élnek. Természetes tehát, hogy szegényednek és satnyulnak. Végre elfajul és tönkre megy a nemzedék anyagilag, testileg, erkölcsileg. Főképpen az úgy is gyöngye magyar középosztály mutatja a dekadencia e kóros tüneteit. Ez komplikált folyamat, melyet nem lehet egyszerre és egyszerűen és könnyen megakasztani. De nem túlzás, hogy egyik remédium a turistaság és különösen a téli turistáskodás is.

A turistaság most nálunk általán csak kérészéletű szezonra szorítkozik. Élvelővé válhatnék, ha télen is gyakorolhatnák.

Ennek nagy higiéniai, társadalmi és közgazdasági jelentősége volna. Az egészségre általán a legáldásosabb hatással van a téli turistaság. Ezt nem is kell behatóbban bizonyítani az elfogulatlan turista előtt. Kivált a kezdődő tüdő-, mell- és idegbajoknál ez a legbiztosabb hatású óvó és gyógyító eszköz. Az is nagyon üdvös volna, hogy kivonná az embereket a kaszinó és kávéházak füstös gözkeöréből, a tüdővésznek e tenyészdeiből. A bálók fényűző és a zsurok költséges és kétes szórakozásait is nagyon hasznosan pótolná s részben kiszorítaná.

Üdvös társadalmi hatása abban nyilvánulna, hogy a turistaságnak most 3--4 hónapra szorítkozó idenyét az egész évre kiterjesztené s ezzel sokszorosán fokozná a turistaság szociális áldását.

Nagyon fontos volna a téli turistaság gazdasági jelentősége. A hazai fürdők és nyaralóhelyek legnagyobb része folyton válságos helyzetben van. Nem tud fejlődni, s ha erején felül fejlesztik, csődbe jut. Mert az aránylag nagy tőke és költséges beruházás csak 2--3 hónapig kamatozik. Ez nem elegendő. Ezért olyan drága a hazai fürdő-élet és nyaralás. Ha fürdőink és klimatikus helyeink egy része úgy volna berendezve, hogy télen is használni lehessen, a jövedelem természetesen állandó volna és a vendégek nem is zsufolódnának úgy össze néhány hétre. Sokkal kényelmesebb és olcsóbb lehetne az ellátás. Fürdőink fejlődésnek lendülnének és végre versenyezhetnének a külföld divatos gyógyhelyeivel. És közönségünk itthon maradna s ezzel évenként sok milliót mentene meg a nemzeti vagyon javára.

Természetes, hogy a fürdők és nyaralóhelyek egy részét célszerűen és kényelemmel be kellene rendezni a téli turistáskodás és sport részére. Erdélyben nincsen egyetlenegy téli sporttelep sem. Pedig több fürdőhelyünk igen

alkalmas volna erre. Pl. Bálványosfüred a maga rendkívül alkalmas, előnyös és kedvező topografiai és klimatikus viszonyainál fogva egyenesen kínálkozik e célra. S az életrevaló, intelligens új tulajdonosok hajlandók is volnának erre a berendezkedésre, ha némi biztosíték volna a vállalat pénzügyi sikere iránt. Ezt társadalmi úton kellene megszerezni. Az E. K. E.-t illetné a kezdeményezés. Erről majd behatóbban beszélünk.

Ragadjunk meg minden alkalmat a téli turistáskodásra!

Az E. K. E. muzeumáról.

Írta: dr. Herrmann Antal

Az erdélyi nép- és tájrajzi s balneologiai muzeum a kolozsvári Mátyás-házban e dicső történelmi emlék legstilszerűbb méltó tartalma, az Erdélyi Kárpát-Egyesület legértékesebb, legállandóbb alkotása, maradandó dicsősége. Egyúttal az irigység tárgya. Irigylik tőlünk e nagyhivatású intézményt, Kolozsvárnak ezt a legelsőrendű, legérdekebb, legjellemzőbb látványosságát. S ha már nem tudják felbomlasztani az E. K. E. muzeumát mint ilyent, legalább megnehezítik haladását, megakasztják fejlődését.

Az Erdélyi Kárpát-Egyesületnek szemére hányják ezt az alkotását, mely csakugyan sok áldozatába került és most féltő gondjainak tárgya. Ahelyettl hogy hálásan elismernék azt a nagy érdemét, hogy ezzel az intézménnyel, kitöltött egy tátongó hézagot, az erdélyi hivatalos tudományos világnak félszázados mulasztását. A kicsinyesség azzal vádolta az Erdélyi Kárpát-Egyesületet, hogy muzeumának létesítésével és fenntartásával eltért tulajdonképeni hivatásától. Pedig a muzeum megalkotása épen eszményi programja magasabb szempotú felfogásának a szükségképeni következménye volt. Az Erdélyi Kárpát-Egyesületet nem azzal a céllal alkottuk, hogy pusztán sétáló sportegyesület legyen. Bölcsőjénél nagy nemzeti és kulturális feladatokat tűztünk elébe. A honismeret által a hazaszeretetre akar vezetni, a népismeret által a nép boldogítására. Mind a kettő által pedig testvéri egyetértésre. Arzenált akartunk alapítani e hazarészben a teljes szellemi honfoglalás számára.

De a gyönyörűen indult intézet évek óta nem fejlődik az óhajtott és remélt mértékben. Nincs tér és alkalom a terjedésre. Helyiségei már zsúfoltak. Az intenzív és rendszeres fejlesztéshez s gyarapodáshoz nincs pénz. Hiában kértünk új lokálisokat. És nem támogatják a muzeumot fenntartó Erdélyi Kárpát-Egyesületet sem.

Ez a stagnálás nem természetes, sőt egyenesen fonák.

Igazán most van itt a mult hagyományai, a nemzet szellemi öröksége, a néplélek erekléi megmentésének utolsó kritikus pillanata. Amit most nem szerzünk meg, az örökre elvész a tudományra, a hazára, vagy legalább Erdélyre nézve. A következő nemzedék majd Bécsbe és Bukarestbe lesz kénytelen menni, ha tanulmányozni akarja Erdély etnografiáját. Az E. K. E. néprajzi muzeuma mint kulturintézmény teljesen bevált. Gyűjteményeinek tudományos értéke világszerte el van ismerve. Az elrendezésben és kezelésben

uralkodó célszerűséget, rendet és csínt minden szakértő méltányolja. Minden feltétel meg van adva, hogy a gyűjtemény biztos széles alapja, minden ide tartozót befogadni képes kerete legyen egy általános nagy, rendszeres, lehetőleg kimerítő indukciójú erdélyi néprajzi muzeumnak.

Meg van hozzá minden szellemi feltétel is. A muzeum hivatalos intézői és kezelői szakkörökben elismert tekintélyűek és nagy jártasságú tapasztalt munkálkodók. Erdélyt úgy ismerik mint a tenyeröket. Az intézet bármilyen expanzív fejlődésében teljesen meg tudna felelni úgy a tudomány, mint az adminisztráció legmagasabb igényeinek.

A gyűjtés technikájára nézve is rendkívül kedvező helyzetben van a fenntartó és tulajdonos egyesület. Társadalmi sűrű hálózata kiterjed egész Erdélyre. Működési körébe belevonta a közélet legkiválóbb tényezőit, a kultúra jeles bajnokait. Erdély néprajzi kincseinek rendszeres és részletes felgyűjtéséhez nem elég egy tudományos intézet hivatalnokainak napidíjas beszerzési kiszállása, sem egyes bűvár kutató vizsgálódása, sem az üzérkedők összeharcsoló szimatolása, sem az egyes dilletáns amatőr-gyűjtők egyoldalú szenvedélye. Ehhez nagy társadalmi akció kell, Erdély intelligenciájának szakszerűen előkészített, célosan vezetett és avatottan összegezett együttes kulturális munkája. Ezt a munkát irányítani, eredményeit behordani és értékesíteni senki sem illetékesebb és hivatottabb, mint az Erdélyi Kárpát-Egyesület. Senkinek sincs erre több eszköze és alkalmá. apparátusa és jogalapja. Az Erdélyi Kárpát-Egyesület aránylag kevés pénzzel többet produkálhatna e téren, mint bármely más tényező talán tízszeres költséggel.

És az Erdélyi Kárpát-Egyesület rendelkezik erre a legcélszerűbb sajtóorgániummal is, amelylyel propagandát csinálhat, szervezheti és vezetheti a munkálatot és közölheti a jellemzőbb eredményeket. A nemcsak Erdélyben, hanem az egész hazában elterjedt és e célra még jobban terjesztendő „Erdély“ folyóirat a legalkalmasabb agitáló és szervező médium.

Az Erdélyi Kárpát-Egyesület néprajzi muzeumának fejlesztése, kiegészítése és viszonylagos teljessége nemcsak az Erdélyi Kárpát-Egyesület erkölcsi kötelessége és úgyszólván becsülethelyi ügye, nemcsak a nemzeti tudomány elsőrendű követelménye, hanem vitális érdeke Kolozsvár városának és az erdélyi magyarság reputációjának ügye. Hiszen e muzeum, amelynek hajléka a város tulajdona, amelynek gyűjteményeire nézve a város bizonyos esetben szerződésszerű várományos, Kincses Kolozsvárnak most is egyik elsőrendű attrakciója. És annál vonzóbb, annál reálisabb értékű lesz a városra nézve, minél kimerítőbb és hívebb képét nyújtja Erdély népéletének. És az erdélyi magyarság kulturérzékére nézve valóságos kritérium, hogy a szászok és oláhok nagyszabású néprajzi muzeumai, melyek szintén társadalmi akciók alkotásai, s amelyeknek elsejét szintén turista irányú egyesület hozta létre, ne legyenek gazdagabbak és teljesebbek, értékesebbek és tanulságosabbak, mint az erdélyi magyarság tárgyi hagyományainak kincses háza, szentélye, az Erdélyi Kárpát-Egyesület muzeuma.

A Kolozsvárt összetömörített tudományos intézetek, muzeumok és gyűjtemények természetes és szükségképeni szerves kiegészítője az Erdélyi Kárpát-Egyesület néprajzi muzeuma, mert Erdély népei természetrajzának összefoglaló és összehasonlító szertára, a nemzeti élet tárgyi hagyományainak szemléltető tárháza, az erdélyi néplélek látható megnyilatkozásainak rendszeres leltára.

Fordulóponton vagyunk. Záródik a kultúra egy korszaka és megnyílik egy másik. A haladás sok áldozatot követel. A múlt elhomályosul a jövő érdekében. A multnak nemcsak emlékei, hanem intézményei, életjelenségei, világképe, ízlése kiszorulnak az életből és a kegyelet és a tudomány megőrző gondjaira bizzák magokat. A nagy beszámolás ideje ez. Érzik a momentum történelmi fontosságát nálunk is a kultúra intézői. Jórészt ezért van, hogy a

muzeumok ügye a legutóbbi időben nálunk is mintegy zökkenve lendült és a hosszas mostoha mellőzés után a kulturkormánynak úgyszólván becézettje lett. Százezreket áldoznak muzeumokra. S ha van is ebben része a divatnak és egyes nagybefolyásúak ambíciójának, sőt magánérdekének is, végeredményében ez a mozgalom nagyon üdvös.

Majdnem érthetetlen, hogy a korszellemnek ilyen kedvező áramlata mellett is az Erdélyi Kárpát-Egyesület muzeuma milyen mostoha elbánásban részesül. Habár ez intézmény igen fontos szolgálatokat teljesít is a közélet több terén, a kormányzat egyik reszortja sem támogatja. A közönség elég élénken érdeklődik a meglevő gyűjtemények iránt, de gyarapodásuk iránt kevés érdeklődést tanusít. Maga az elsősorban és közvetlenül érdekelt város sem pártolja a muzeumot elég erélyesen és hathatósan, sőt évek óta nem tudja véglegesen dülőre juttatni a muzeumnak egy olyan egyszerű, világos és magától érthető ügyét, amelynek tisztázása a haladásnak és fejlődésnek nélkülözhetetlen feltétele. Ez a késedelem sok nehézséget és hátrányt okozott már is. És végre, mint már említettük, bizonyos körök határozottan nem jó akarói az Erdélyi Kárpát-Egyesületnek és muzeumának. Mindezen nehézségek természetesen megbénítják az Erdélyi Kárpát-Egyesületnek akcióképességét és nem fokozzák a vezetők munkakedvét.

A fejlődés huzamos ideig tartó lassításának majd hanyatlás lesz a vége. A kultúra minden terén lépést kell tartani az általános haladással, de talán leginkább az etnográfiaiban, mert ennek tudománya egyrészt nagyon rohamosan fejlődik, másrészt tárgyai épen ilyen rohamosan pusztulnak.

Minden szempont és érdek azt követeli hangosan és sürgősen, hogy az Erdélyi Kárpát-Egyesület muzeumában meg kell változnia a helyzetnek, véget kell vetni a tespedésnek.

Jelentéktelenebb vidéki városok százezreket kaptak és kapnak díszes kulturpaloták számára. Kolozsvárnak, a magyar műveltség legfontosabb emporiumának nem adtak még semmit ezen a címen. Gondoskodni kell az Erdélyi Kárpát-Egyesület muzeuma helyiségeinek kibővítéséről. Adjanak szerény anyagi segílyt. Mi aztán gondoskodunk arról, hogy az Erdélyi Kárpát-Egyesület leg-sürgősebb teendői közé sorolja muzeuma nagyarányú fejlesztését, és igérjük, hogy a tágult keretet hamarosan betöltjük a legértékesebb kincsekkel, a nemzeti géniusz legsajátosabb alkotásaival, az erdélyi népelet tárgyi hagyományaival. A nemzeti lélek titkait záró sibilla-könyvek ezek, melyek hamar kallódnak. A sekélyes maradékért nagyobb árt kell majd fizetni, mint most az egész megbecsülhetetlen sorozatért.

Még nem ismerjük hazánkat és népeit. Amit nem ismerünk, az nem a miénk. Be kell fejezni a honfoglalást minél előbb a tudás fegyverével. Ismerni kell azt a népet, melyet kormányozni, művelni akarunk. A törvényeket nem csinálni kell, hanem megtalálni a nép lelkében és életében. Az ezeréves mult megismerése, kegyelése lehet csak biztosítéka az ezeréves jövőnek. Nagy felelősséggel járó dolgok ezek. A repülőgép korszakában nem lehet többé Pató-páloskodni.

Az ember és a tájszépség.

Irta: dr. Gaál István.

A gyermekben tapasztalhatjuk, hogy bizonyos korig hiába vesszük szép kilátást nyújtó magaslatra, mert — akár fizikai, akár pszichikai meglátás hiányában — a távolabb eső tájrészletek iránt semmi érdeklődést nem tanúsít, hanem csak a közvetlen környezet kavicsai, virágai, stb. kötik le figyelmét. Ugyanezt tapasztalhatjuk a jelenkor természeti népeinél is. Ezek az adatok is eléggé valószínűvé teszik, hogy — mint minden egyéb is — a táj szépségei iránt való fogékonyságunk is fejlődött.

Ennek a fejlődésnek valóban klasszikusan beszélő bizonyítékai a festőművészet produktumai. Ezt ugyan nem mondhatjuk abban az értelemben, hogy pl. az egyiptomiak, vagy még sokkal később a középkori bizanciak is csak annyit, illetve csak úgy láttak, mint azt festményeik tanúsítják, (ha csak azt nem tételezzük föl, hogy szemeik szövettanilag feljetlenebbek voltak a mi szemeinknél), — hanem csak abban a viszonylatban, amelyben a festőművész korának esztétikai, s részben filozófiai fölfogásához áll és ezt kifejezésre juttatja.

Amint tudjuk, a bizanci festészetből a tájkép ki van küszöbölve. Mert hiszen azt a néhány domb-kontúrt, esetleg egy-két fát, mely a háteret itt-ott — többnyire szimbolikus célzattal — kitölti, a tájfestészet legkezdetlebbi formájának sem tekinthetjük. Az első lépést ezen a téren a XIII. század végén az itáliai Giotto tette meg, aki ugyan még szintén alárendelt szerepben, de valószínűleg hegyeket-völgyeket mert festményein ábrázolni, s képeiből a távlat sem hiányzik. De az már csak Giotto tanítványainak tünt föl, mily kevésbé valók a táj egyes részleteinek reprodukciói, más szóval: mily rosszul látták eddig a hegyeket, völgyeket, fákat! A XV. század közepén az itáliai festők jelszava lett: a tájszépség tanulmányozása. Leonardo de Vinci lángesze is hatalmas lépéssel fejlesztette a tájfestészetet, de a veneziai Giorgione volt az, aki a festmény tájrészletét szinte a figurális rész fölé helyezte, nem elégedve meg a kísérő szereppel. Képein a természetet magyarázza, értelmezi a szereplő alakok jellemét.

Ezután több mint egy hosszú század telt el anélkül, hogy valamelyes fejlődés mutatkozott volna. Hanem ekkor — majdnem egy időben — a borongós északi s a derült szubtropusi tájak szinte váratlan tökéletességgel jelennek meg. Grünewald, Elsheimer, s az oly általánosan ösmert Claude Lorrain és Poussin vásznain. Ez utóbbiak csudálatosan ragyogó campagnai képeit szemlélve, szinte azt nem értjük, hogy lehetett eddig ennyi tájszépséget meg nem látni, művészeknek is, másnak is? S mily érdekes, még most sem a napsugárözönben fürdő dél fiai juttatják a tájképet uralomra, hanem hazájuk szeliden megvilágított mezőit s a végtelen tengert hatalmas művészi erővel élőnek megfestő hollandusok. Rembrandtot s a többi jelest valóban „haza-festő“-nek nevezhetnők, annyira elmerülnek hazájuk festői témáiban, sőt valójában szemükben hazájuk minden porcikája kitünő téma. Másfelől valószínűnek látszik, hogy a puritán Hollandiában megszűnt templomi festészet helyét betöltendő, jutott ily nagy jelentőségre a tájfestészet.

A XVIII. század rokkó izlése ezen a téren határozott visszaesést mutat, mely azonban nem lehetett tartós, és csakugyan hamarosan erőteljes folyta-

tása következett a tájképfestészet diadal-útjának. Az angol Turner és Constable neveit kell csak említenem, akik, részint Lorrainhez, részint Rembrandt-hoz vikszatérve, s művészi egyéniségük révén új mozzanatokkal gazdagítva, folytatták teljes dicsőséggel, amit nagynevű elődeik „nem éppen dicstelentül kezdtek“.

*

Ez a bevezetésnek szánt rövid történeti vázlat azért oly hosszú, hogy most annál rövidebb lehessenek. Hiszen csakugyan nem szükséges hosszasan bizonyítgatnom, hogy a tájszépség meglátása, megérezése, megértése vajamint, a tájfestészet és turistaság sokszoros rokonságban vannak. Nem egy esztétikai irányu cikkben olvastam, hogy az Alpok világát is a festő művészet fedezte föl; sőt azt is, hogy a tájfestészet nevelte és fejlesztette korunk természet iránti érzékét.

Most nem vitázom ugyan, de egyszerű ellentmondásomat még sem hallgathatom el, rámutatva arra, hogy a természettudományos kutatások valamiképp mégis megelőzték a francia és német mesterek alpi tájképeit. De általában is nagyon valószínűnek tartom, hogy amiképp a Kaukázus, Tien-san, Ruvenzori hegyvidékét vagy akár a Kordillerák nehezebben hozzáférhető festői tájait is eddig tudósok és turisták már bejárták, de a művészek csak ezek nyomán fognak valamikor oda eljutni, épp így még Európában sem járt a természet tanulmányozásában a művészet — a tudomány előtt. S szinte küiönösen hangzanék, hogy a hegymászásban a festő megelőzze a turistát. Annál természetesebb, hogy turista mindenkl megelőzzön!

Gyárfás tagtársunk, — kinek „Kárpáti levelei“ nyújtottak alkalmat mind ezek elmondására, — legutóbbi közleményében (Erdély, 1910. évf. 10. sz.) sajnálattal említi, hogy „Erdély fenséges sziklás hegyvidékének nincs festője“ nincsen „sziklaművészünk“! Az elmondottak alapján inkább talán amiatt kell panaszkodnunk, hogy *hegyeinknek még nincs megértő turista serege!* Igen, csak egy turista *sereg* jöhet itt számba, mert csak sok ember terjeszthetné hathatósan tájaink szépségének hírét oly mértékben, hogy — triviálisan szólva — étvágyat csináljon a művészeknek.

De sietek megjegyezni, hogy az EKE. megtette a magáét, s maga az „Erdély“ is derekasan kivette részét. S most már közel hiszem az időt, melyben hegyvidékünk leirhatlan bájai is megteremtik festőjüket, helyesebben festőiket. Annál bizonyosabb ez, mert hiszen a pusztá, a nádas, s a Balaton-vidék szépségeit, — melyek a magyar érzelmvilágnak és művészi érzéknek kellős közepén vannak, — okvetlenül a magyar hegyvidék váltja fel.

. . . Vagy talán a magyar semmi módon sem tud gyökeret verni a hegyvidéken? . . .

Különfélék.

Buzdítás az utazásokra. A kolozsvári egyetemen az a szép szokás dívik, hogy a doktorrá avatások alkalmával a formaságok elvégzése után a Rector magnificus nemes eszmékre buzdító szavakkal vesz búcsút a felavatott doktoroktól.

Dr. Szádeczky Lajos rector egyik közelebbi doktoravatáson az utazások léleknemesítő és ismeretgazdagító hatásáról és jelentőségéről beszélt. A mi programmunkat közelről érintő beszéd egész terjedelmében így hangzott:

Doktor urak!

A doktori cím a tudományos rangfokozatban külsőleg azt jelzi, hogy annak viselője az egyetemet elvégezte s a szabályszerű vizsgálatokat kiállotta. A doktoroktól függ, hogy ezt a külső keretet mennyi belső tartalommal töltik meg, egészítik ki.

Az élet iskolája csak ezután kezdődik, amely újabb próbáknak és vizsgálatoknak teszi ki az embert. Aki az élet iskolájában is *doktuszsá* akar válni, válni, annak az önmivelést folytatni kell s *ember-, haza- és világismeretre* kell törekednie.

E célból nem ajánlhatom Önöknek eléggé az önmivelésnek egyik legfőbb eszközét: az *utazásokat*.

Időszerűnek tartom ezt épen most hangsúlyozni, midőn az Országos Diákkongresszusra az ország minden részéből összejönnek az ifjú delegatusok, hogy lássanak, halljanak és eszmét cseréljenek.

A magyar ifjaknak meg kell ismerniök mindenek felett a *hazai földet*, annak népét, szellemét. De ismerniök kell lehetőleg a *külföldet* is, hogy *világlátott* emberek lehessenek. Az utazás testedző, szívet és lelket gyönyörködtető, az elmét megtermékenyítő eszköze az önmivelésnek.

Petőfinek börtönéből szabadult sas-lelke, ha a rónák végtelenjét látta; a zordon Kárpátoknak vadregényes táját olyan könyvnek nézte, a melynek minden lapját forgatni kell.

Eötvös Helvézia hótakart tetői és Provence daltelt mezői szépsége mellett hazát kívánt — hazáért vert szíve.

Byron, az angolok lánglelkű dálnoka megénekelte, hogy „Édes dolog hallgatni csöndes éjjel, kék Adrián a gondolás dalát.“

Ossián ködös borongós énekeivel Skócia bérceit vonta be a költészet arany zománcával.

A föld minden részének megvan a maga bája, vonzó creje, tanulsága. Ezeket a bájakat élvezni s ezeket a tanulságokat elsajátítani a legnemesebb élvezetek egyike.

Kinek szívét ne dobogtatná meg pl. a szép kis magyar tenger, a fiumei öböl feltárulása a kopár karsztetőről. Itália kék egében, narancsligeteiben, ó-klasszikai és újabbkori művészeti remekeiben ki ne gyönyörködnék. A tenger-várost, az örökvárost és a lāvavárost, aki egyszer látta, soha sem felejtethi. Párist a világszabadság geniusza, Versailles a „napkirály“ udvarát, a francia „gloire“ örök vonzóerővel látta el. Az angol világhatalom szelleme ihlette meg és lelkesítette a mi legnagyobb magyarunkat hazánk reformálására. Németország, Hollandia, Itália stb. egyetemere jártak őseink a tudomány forrásaihoz 2—3 századon át. Kelet az ő ősrégi sajátos kulturájával, exotikus szimpompájával mennyi anyaggal kínálkozik a tanulni vágyó léleknek. Nem is szólva az újvilágról, melynek gazdagsága népünk ezreit vonja magához.

Szóval ez a világ, a milyen nagy, mindenfelől más és más, gazdag tanulmánytérrel kínálkozik.

Merítsenek önök is mennél több szellemi kincset a haza és világismeretből. Ez által nyer doktorságuk gazdagabb tartalmat, saját javukra s a magyar kultúra gyarapítására.

Isten vezérelje Önöket s váljanak a hazának hasznos polgáiraivá!

Könyvesház.

Turistaság és alpinizmus.

Szerkeszti: dr. *Vigyázó* János. Havi folyóirat. Kiadja a *Budapesti Egyetemi Turista Egyesület*. I. évf. III - V. füzet.

Folyóiratunk előző számában már említettük, hogy a magyar turista irodalom szép folyóirattal gazdagodott. E folyóirattal most, hogy a III—V. füzet is előtűnik fekszik, nem tartjuk érdektelennek bővebben is foglalkozni.

A III. füzetnek vezető cikke a tragikus véget ért, vakmerő alpinista: dr. Zsigmondy Emil emlékének áldoz; ezután a nevezetes *Matterhorn*, majd pedig a *Feldkopf* megmászásának érdekes leírása következik; előbbi a nehaj dr. *Zsigmondy* Emil, utóbbi dr. *Serényi* Jenő tollából.

A IV. füzetből különösen figyelemre érdemes a *Tengerparton* c hangulatos, művészi leírás (Janusztól) és a „*Hátsó Barát*“ megmászásának éiénk leírása dr. *Comarnicki* Gyulától.

Az V. füzetben első cikk *Graf* Samunak hangulatkeltő, gyönyörű leírása: *Őszi délután a Fertőn*. Az eredeti művész: a természet sok gyönyörűséggel szolgál, de nem mindenkinek. Azt kell hinnünk, hogy a természet ezer apró, de rendkívüli gyönyörűséget nyújtó szépségeinek fölismerésére, tudatos kiélvezésére — bizonyos meglevő érzéken kívül — ki kell képeznünk magunkat.

Kiemelendő még e füzetből *Hoffman* Ottónak Dachsteini turájáról való tanulmányos, részletes leírása.

A jól szerkesztett folyóirat mindenik füzetében állandó rovatok a Hivatalos rész, Irodalmi ismertetés, Figyelő és Szerkesztői üzenetek. Az illusztrációk művészi érzékű emberektől valók és nagyon emelik a folyóirat külső kiállításának, valamint tartalmának értékét.

Most már előttünk áll a nagyratörő fiatal és fiatalos kedvű Egyesület folyóiratának első öt száma, melyből látni lehet a B. E. T. E. célját, irányát, működését, mely megérdemli, hogy néhány szóban kitérjünk reá. A B. E. T. E. egyetemi hallgatókból szervezett — most még kicsiny, de lelkes — gárdát a turistaság, helyesebben mondva az alpinizmus ügyének. A nemrég megjelent (1904—1909. évekről szóló) és folyóiratunk 3. számában ismertetett évkönyv, valamint a most ismertetett füzetek határozottan mutatják a B. E. T. E.-nek majdnem kizárólagosan *alpinista* és külföldieskedő jellegét. Azt is észre lehet venni, hogy ez Egyesület azt hiszi, mintha a turistaság csak az alpinizmusból állana s mintha az alpinizmuson kívül nem is volna igazi turistaság. Pedig mindenki egyformán turista és pedig valódi turista, aki a természet iránti szeretetből testének lelkének edzésére felüdítésére fölkeresi az előtte ismeretlen (vagy már ismert) vidéket, miáltal

estét edzi, lelkét gyönyörködteti, ismereteit gyarapítja.

Amire a B. E. T. E. törekedik, az egy fejlettebb foka, mondhatni külön faja a turistáskodásnak; odáig csak sok gyakorlással lehet eljutni. Az alpinista hegymászó; szereti a hegyet önmagáért, szépségeiért, veszélyeiért. A természet félelmes, mozdulatlan erejének vakmerő leküzdése siker esetén különös élvezetet nyújt; a lelkierőt, önállóságot fejleszti, olykor azonban a holt anyag az eszme vértanújává avatja a ra ongot.

Mégis ennek az iránynak is van létjogosultsága; hiszen még mindig szebb dolog ilyen különös élvezeteket nyújtó merész küzdelemben elesni, mint a párkányról lombán lehulló téгла ütése től kimúlni.

A másik — amit e folyóiratból is tanulni lehet — a természet művészi dolgainak felismerése és a természetnek sokak előtt rejtett gyönyörűségeiben való elmerülés. Ez a turistáskodásnak legmagasabb célja; hogy édesanyánknak,

a természetnek ölen elandalodjunk, átalakuljunk; gögös, hazug árlarcunkat — melyet a létért való anyagias küzdelemben szinte kikerülhetetlen kényszerűségből hordunk — ott levessük, hogy jobb énünket felszabadítsuk és az emberek től eltávolodva, Istenhez közelebb térjünk. A természetben százféle vallású mind egyformának ismeri meg az Istent, amely benne van a leáldozó nap bucsúsugaraiban, a levelek titokzatos sugdosásában, a pacsirta imádságos dalában, a tarka virágok illatában; már pedig ezeket minden éplelkű ember egyformán látja

Legjobb ismerősünk legyen a természet, mert az sohasem csal meg és látogatásunkért végtelenül hálás.

A természetnek ilyen fokozottabb szeretetére és művészi élvezésére tanít a *Turistaság és Alpinizmus* c. folyóirat is. Csak előre kitarással és változatlan lelkesedéssel! A jó ügy nyereségének mindenki örvend.

Dr. S. Kováts József.

BCU Cluj / **Fürdők és nyaralóhelyek.** ibrary Cluj

A magyar fürdők kalauza. Szerkesztette: dr. Fodor Oszkár. Ingyen kiadás
XIV. évfolyam. 1910. 1561. sok képpel.

Hogy valaki *szerkesztette* volna ezt a könyvet, az nem igen látszik meg rajta. A kiadó bizonyára körlevelet küldött szét a fürdőkhöz, a tarifa szerint beküldött önreklámozásokat betűsorba szedte és nyomdába adta. Mert az ismertetésekben semmi arány, semmi egyöntetűség, semmi ellenőrzés.

A magyar fürdők nagy részének a többnyire nagyon primitív berendezés és fokozott rendhiány mellett az a speciálitásuk, hogy nincs speciálitásuk. Majdnem mindenik fürdőnk javaslatainál szinte az egész orvosi lexikon fel van sorolva. Ez nagyzolás, kapzsiság, ez egészségtelen verseny, ez a szoliditás s ennél fogva a megbízhatóság hiánya.

A könyv épen 40 fürdőt sorol fel, amelyekről a szerkesztőnek egyáltalában nem sikerült leírást kapni. Ezek közt van néhány nevezetesebb fürdő, pl.

Kovászna, de van olyan is, amelynek létezéséről még a balneologus is csak e negatív szemléből értesül. Némely fürdőnél megjegyzi a szerkesztő, hogy a fürdő-vezetőség nem kíván részletes leírást adni. Talán sokalták a hirdetési díjat. Vagy talán némely neves fürdő azt gondolta, hogy neki nincs szüksége reklámra, némely jelentéktelen fürdő meg resignálva azt hiheti, hogy rajta nem segít a nagyhangú reklám. Nincs igazuk Sem az elbizakodásnak, sem a lemondásnak nincs helye. Bizony a jó bornak is kell cégér S az ismeretlen kezdő fürdő is, ha csakugyan vannak értékes gyógyeszközei, okos és szerény propagálással ismertté válhatik.

Kétségtelen, hogy az összeállítás természetéből folyó e fogyatkozások mellett is érdemei vannak e kiadványnak a hazai fürdőügy fellendítése körül. A kiadó ingyen küldi meg az érdeklődők-

nek, ingyen juttatja el a kaszinóknak és kávéházaknak és ingyen helyezi el a Magyar Államvasutak kocsijaiban. Ezen eljárásnak idegenforgalmi hatását méltányolva, a kereskedelmi miniszterium eddig szubvencióban részesítette e vállalatot. Az idén ez elmaradt. De hiszen

egyesületünk folyóirata: az »Erdély« sem részesül semmitéle támogatásban sem a kormány, sem a fürdők részéről. Pedig már két évtizede buzgólkodik az erdélyi fürdők érdekében, szakavatottan, rendszeresen, tervszerűen és határozott sikerrel. *Dr. Herrmann Antal.*

High life.

Zsoldos Benő, aki egyike a kedveltebb íróknak, összeszedte ama kulturtörténeti tárgyú munkáit, amelyek egyes nagyobb fővárosi lapokban annak idején megjelentek és nagyobb figyelmet keltettek. Ezeket azután »High life« című kötetbe foglalta, amely kötet a nők szerepét a kultúrában ismerteti. Azok a nők, akikről megemlékezik, majdnem valamennyien az előkelőségekhez tartoznak s így már ez okból is nagyobb érdeklődésre tarthatnak számot. Különösen feltűnő a munkának ama része, amely »egy királyné martiriumából«

című és amely több részre oszlik. Külön fejezeteket szentel a híresebb modelleknek, a kártyázó asszonyoknak, a nőbankároknak, a milliomos nőknek s a modern Dianáknak. Igen megkapóan tárgyalja még Katalin cárnő, valamint Gambetta szerelmét, madame de Stainville regényét s a többi ezekhez tartozó fölötté feltűnést keltő dolgokat. *Zsoldos* Benőnek ez a csinos kiállítású kötete a *Légrády Testvérek* kiadásában került a könyvpiacra, minden könyvkereskedés útján kapható s a *Pesti Hírlap* kiadói hivatalában is megrendelhető. Ára 4 kor.

Orvosi Zsebnaptár és Kézikönyv 1911.

Szerkeszti: dr. *Sugár* K. Márton Budapesten. Kiadják: *Légrády Testvérek.*

E hasznos a magyar orvosok között polgárjogot nyert kézi könyvnek immár 45. évfolyama fekszik előttünk. Évről-évre ujjonnan átdolgozott és kibővített alakban azt bizonyítja, hogy szerény keretekben is lehet tudományos becsű munkát produkálni. Elenyészőleg csekély ugyanis a naptári része, de annál tartalmasabb tudományos része, úgy hogy teljesen értjük az orvosi szaklapok osztatlan dicséretét, hogy ez a *valóságos orvosi „Vademecum“ vetekedik a külföld legjobb hasonló orvosirodalmi termékeivel.* Elég, ha csak munkatársainak díszes sorát névszerint megemlítjük: *Hüllt*l Hümer sebésztanár, *Csurgói Kétly* László belgyógyász, *Donáth* Gyula ideggyógyász, *Havas* Adolf bőrgyógyász, egyetemi professzorok, *Temesváry* Rezső nőorvos, *Némai* József gégegyógyász, *Detre* László bakteriológus, *Vas* Bernát laboratóriumi igazgató, magántanárok, *Fejér* Gyula szemorvos, *Sugár* K. Márton fülgyógyász, *Bauer* Lajos gyermekorvos, *Farkas* Márton vizgyógyász, *Rácz* Jenő fogorvos, *Löbl* Vilmos mentőorvos, főor-

vosok. E tizennégy szakember tollából került ki a gazdag receptgyűjtemény, mely hú tükrét adja a mai tudományos orvosi kezelésnek. A nem kevesebb, mint 12 eredeti cikk közül különös érdeklődésre tarthat igényt dr. *Detre* László magántanár munkája, mely a szérum-kezelésről és az immunitásról értekezik, *Havas* professzor két cikke a syphilis modern kezeléséről, dr. *Sugár* K. Márton cikke a fülgyógyászat haladásáról és a kozmetikáról írt új cikke az Orvosi Zsebnaptár-nak. Gyakorlatilag fontos rovat továbbá a budapesti szakorvosok és a külföldi fürdőhelyeken működő magyarajkú orvosok összeállítása. Nincs különben orvosilag hasznos tudnivaló széles e hazában, mely nem találna méltatást e kis kézikönyvben, melynek címtári része pontos és megbízható, kiállítása igen tetszetős. A könyvecskét tehát melegen ajánlhatjuk a magyar orvosok, gyógyszerészek és egyéb érdekelt körök figyelmébe. Ára angol vászonkötésben 3 kor., bérmentes ajánlott beküldéssel 3 kor. 45 fillér.

Egyesületi élet.

Az E. K. E. választmányi ülése.
November 24-én d. u. az E. K. E. központi választmánya nagy érdeklődés mellett ülést tartott, amelyen jelen voltak: Boros György dr., Deák Albert dr., Eisler Mátyás dr., Fekete Gábor táblai elnök, Gámán József dr., Gyöngyössy Béla főerdőtanácsos, Holló Károly tanár, Incze Gerő táblabíró, Kossutány Ignác dr. egyetemi tanár, Köntzey Imre, Kováts József dr., báró Mannsberg Sándor, Müller Béla, Pap Mihály ezredes, Pap Krisztof, Péter Béla dr., Pálffy Ernő, Puskás Béla, Sárdi Lőrinc, Szádeczky Lajos dr. egyetemi tanár, dr. Török Imre, Tanács József, Virágháty Gyula, Merza Gyula és M. Kovács Géza. Dr. Kossutány Ignác elnök üdvözölte a megjelent tagokat s jelentette, hogy a választmányi ülést a közgyűlés előkészítése céljából hívták össze. Kovács Géza főtítkár jelentést tett arról, hogy Monoki Gyula betegsége, Szekula Ákos pedig akadályozása miatt az ülésről való elmaradását bejelentette. Többen távbeszélő útján óhajtották kimenteni magukat. Jelentést tett azután arról, hogy a közgyűlés összehívása az alapszabály által előírt formában megtörtént. Egyben előterjesztette a választmányának az egyesület múlt évi működéséről szóló jelentést. A választmány az évi jelentést tudomásul vette és Fekete Gábor táblai elnök indítványára a jelentés gondos megbeszélése miatt jegyzőkönyvi köszönetet szavazott. A főtítkár bemutatta az évi forgalmi kimutatást és záró számadásokat. A választmány elrendelte a számadásoknak a számvizsgálókhoz való áttételét. Ezután a főtítkár előterjesztette az 1911. évre szóló költségvetést, amely körül igen élénk vita támadt. Hozzászóltak dr. Deák Albert, báró Mannsberg Sándor, Merza Gyula, Pap Mihály, Szádeczky Lajos dr., Török Imre dr. és Eisler Mátyás dr. Tekintettel arra, hogy az egyesület 1911-ben nagyobb beru-

házásokat óhajt eszközölni és úgy az idegenforgalom fellendítése, valamint egyéb ügyek intenzívebb munkálása iránt nagyobb országos akciót óhajt végezni és a vita hevében megállapodásra jutni nem tudott, dr. Kossutány Ignác elnöklete alatt a költségvetés átdolgozása, újra szerkesztése céljából bizottságot küldött ki. Végül dr. Szádeczky Lajos indítványára a folyó hó 27-ére hirdetett közgyűlést a bizottság munkálatainak befejezéseig bizonytalan időre elhalasztotta.

E. K. E. összejeövetel November 3-án tartotta az Erdélyi Kárpát-Egyesület központja rendes havi összejevetelét a Pannonia-szálló külön termében, ahol barátságosan beszélgettek az egyesületet érdeklő dolgokról. Általános eszmecsere után főtítkár az egyesület legutolsó havi működését ismertette megemlíti, hogy az idén is kegyeletos ünneppel aldozott az E. K. E. a szamosfalvi székely vértanúk emlékének; ezután a meziádi csepkőbarlanghoz rendezett és nagyon jól sikerült két napos kirándulásról beszélt, részletes ismertetését adva a páratlan szépségű barlangnak. Főtítkár indítványozza, hogy az egyesület vegye ismét programmba a régen szokásos téli kirándulások tervezését és ezzel kapcsolatban esetleg si-klub megalakítását. Az indítványokat helyesléssel fogadják. Jelen voltak többek között: dr. Deák Albert, Hevesi József, Lázár Ödön, Tomán Béla, Baumann László, Fészl József, Sárdi Lőrinc, Oberding Antal, stb. stb. Az E. K. E. elnöksége képviselőjében pedig M. Kovács Géza főtítkár és dr. S. Kováts József titkár.

Adományok a Nagykőhavasi E. K. E. menedékház céljaira.
Stark Dezső (Drávatamási) 10 kor.,
dr. Imre József (Kolozsvár) 5 kor.,
Monoky Gyula mérnök (Kolozsvár) 2 kor.,
dr. Marcis Ferenc (Nagyszombat) 3 kor.

A magyar királyi államvasutak erdélyrészi fő- és mellékvonalainak menetrendje.

A vég- és csatlakozó állomások kimutatásával.

Gy.	200	540	706	935	ind.	Budapest nyugati p. u. a gyorsvonat	720	Gy.	730	Sz.	640	Gy.	955
"	1080	718	105	625	(értk.)	Kolozsvár	606	"	1031	"	640	"	106
Sz.	1081	632	129	646	(ind.)	Aranyos-Gyéres	510	"	952	Sz.	609	"	1256
"	1223	1017	395	800	(értk.)	Kocsárd	344	"	857	"	427	"	1146
"	101	1057	389	821	(ind.)	Tövis	397	"	783	"	405	"	1029
"	214	1252	455	858	(értk.)	Küküllőszeg	157	"	708	"	222	"	1000
"	301	1333	505	905	(ind.)	Kiskapus	182	"	711	"	157	"	930
"	346	208	532	928	(értk.)	Segesvár	101	"	650	"	1257	"	843
"	502	308	615	1009	(értk.)	Héjafalva	1212	"	616	"	1135	"	713
"	772	477	778	1112	(értk.)	Brassó	1040	"	515	"	1135	"	—
"	813	527	732	1131	(értk.)	Brassó	1008	"	454	"	1111	"	—
"	1245	856	1004	219	(értk.)	Brassó	638	"	250	"	740	"	—
Gy.	700	800	200	930	(értk.)	Budapest keleti p. u. a gyorsvonat	610	Gy.	115	Sz.	725	Sz.	955
"	1212	329	634	602	(ind.)	Arad	970	"	818	"	1125	"	416
"	1.21	404	704	632	(értk.)	Piski	850	"	808	"	1650	"	403
"	309	902	1015	1082	(értk.)	Alvincz	412	"	435	"	615	"	1255
"	406	1032	1122	1218	(értk.)	Gyulaféhérvár	248	"	354	"	448	"	1142
"	429	1033	1135	1237	(értk.)	Tövis	230	"	387	"	429	"	1121
"	451	1131	1157	110	(értk.)	Tövis	200	"	315	"	355	"	1057
Sz.	220	830	347	832	(értk.)	Kocsárd	735	Sz.	1047	Sz.	212	Sz.	717
"	233	422	422	900	(ind.)	Marosudvas	708	"	1.011	"	135	"	640
"	412	1022	534	1.222	(értk.)	Marosvásárhely	600	"	852	"	1219	"	519
"	452	1052	206	—	(ind.)	Szászrégen	—	"	814	"	1148	"	500
"	545	1135	710	—	(értk.)	Mádéfalva	737	"	700	"	1046	"	359
"	1.000	354	710	822	(értk.)	Mádéfalva	—	"	340	"	74	"	1235
Sz.	224	1019	—	650	(ind.)	Kiskapus	918	Sz.	601	Sz.	1223	Sz.	—
"	355	1155	548	856	(értk.)	Nagyszeben	726	"	430	"	1110	"	—
V.	812	—	—	—	(értk.)	Fogarasz	332	"	—	"	442	"	—
Sz.	224	1019	—	650	(ind.)	Segesvár	702	V.	442	V.	945	Sz.	—
"	355	1155	548	856	(értk.)	Héjafalva	634	"	413	"	916	"	—
"	812	—	—	—	(értk.)	Szekelyudvarhely	454	"	230	"	730	"	—
—	—	—	—	—	(értk.)	Szekelyudvarhely	—	"	—	"	—	"	—
—	—	—	—	—	(értk.)	Brassó	—	"	—	"	—	"	—
Sz.	546	1035	251	608	(ind.)	Szepsiszentgyörgy	822	Sz.	135	V.	529	Sz.	929
"	658	1214	408	734	(értk.)	Kovácsna	659	"	1215	"	208	"	800
"	842	202	608	—	(értk.)	Kézdivásárhely	536	"	450	"	28	"	—
"	929	248	657	—	(értk.)	Kézdivásárhely	450	"	918	"	116	"	—

Főszerkesztő: dr. Szádeczky Lajos. Felelős szerkesztő: M. Kovács Géza.